Swahili (kongolaisille)

Tulkkiversio

ASUMISEN JA SOSIAALITURVAN PIENI SANASTO

vasta Suomeen muuttaneelle

1. Taloyhtiö

Taloyhtiö / asunto-osakeyhtiö ... 4
Isännöitsijä ... 4
Huoltoyhtiö / kiinteistöhuolto ... 4
Vuokrataloyhtiö ... 4
Yksityinen vuokranantaja ... 4
Vuokralainen ... 4

2. Vuokrasopimus

Vuokrasopimus ... 4
Asuinhuoneenvuokralaki=AHVL ... 5
Vuokra ... 5
Määräaikainen vuokrasopimus ... 5
Toistaiseksi voimassa oleva vuokrasopimus ... 5
Irtisanominen ... 5
Irtisanomisaika ... 5
Kalenterikuukausi ... 6
Vuokravakuus / takuuvuokra ... 6

3. Hyvä tietää vuokralaisena

Muuttoilmoitus ... 6
Digi- ja väestötietovirasto ... 6
Kotikunta ... 6
Sähkösopimus ... 7
Kotivakuutus ... 7
Palovaroitin ... 7
Kotirauha ... 7
Järjestyssäännöt ... 7
Tavanomainen kuluminen ... 7
Korvausvelvollisuus ... 8
Muuttosiivous ... 8

4. Ongelmia asumisessa

Vikailmoitus ... 8
Vesivahinko ... 8
Valitus (isännöitsijälle) ... 8
Varoitus ... 8
Vuokrasopimuksen purkaminen ... 9
Häätö ... 9

5. Tietoa sosiaaliturvasta

Sosiaaliturva ... 9
Sosiaalipalvelut ... 9
Aikuissosiaalityö ... 9
Maahanmuuttajapalvelut ... 10
Kansaneläkelaitos = Kela ... 10
Etuus ... 10
Ensisijainen- ja viimesijainen etuus ... 10

Ensisijaiset etuudet

Vammaisetuus ... 10
Takuueläke ... 10
Äitiysraha ... 10
Vanhempainraha ... 11
Isyysraha ... 11
Kotihoidon tuki ... 11
Elatustuki ... 11
Lapsilisä ... 11
Yleinen asumistuki ... 11
Työmarkkinatuki ... 11
Ruokakunta ... 12
TE-toimisto ... 12
Kulukorvaus ... 12
Kotoutumissuunnitelma ... 12

Viimesijaiset etuudet

Perustoimeentulotuki ... 12
Täydentävä toimeentulotuki ... 12
Ehkäisevä toimeentulotuki ... 13
Toimeentulontukilaskelma ... 13
Perusosa ... 13
Tiliote ... 13
Maksusitoumus ... 13

Vuokran maksu ja perustoimeentulotuki

Kohtuulliset asumismenot ... 14
Vuokran omavastuuosuus ... 14

Huomioi nämä asiat jos saat etuuksia

Palkka ... 14
Veronpalautus ... 14
Tuen takaisinperintä ... 14

6. Maksuongelmat

Eräpäivä ... 15
Maksumuistutus / maksukehoitus ... 15
Maksuhäiriömerkintä / luottotietomerkintä ... 15
Maksusuunnitelma ... 15

TURVAPAIKKA-, MAAHANMUUTTO- JA KOTOUTTAMISRAHASTO
Euroopan unionin tuella

Tämä materaali on tuotettu Euroopan Unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF:n rahoituksella.

Kääntäjä: Ombe Nyamuhombeza ja Miikka Kari
Taitto: Emilia Musturi, Sininauhasäätiö

Tämä pieni asumisen ja sosiaaliturvan sanasto on suunnattu sinulle, joka toimit swahilin kielen (kongon swahili) tulkkina.

Sanaston tarkoitus on auttaa sinua tulkkaustyössäsi tarjoamalla termivastineita 69:lle asumisen ja sosiaaliturvan termille. Termien lisäksi sanastoon on lisätty termejä selittävät osuudet niin swahiliksi kuin suomeksikin.

Sanasto on työstetty Sanastotyö kiintiöpakolaisten kotoutumisen edistämiseksi -hankkeessa ja sanastosta on tuotettu versiot Suomeen saapuville pakolaisille sekä tulkeille. Tämä tulkeille suunnattu materiaali on teemoitettu pakolaisille työstetyn sanaston mukaisesti.

Sanastosta löydät printattavat PDF-versiot arabian, tigrinjan, kurdi soranin ja swahilin (kongon swahili) kielillä Sininauhasäätiön verkkosivuilta.

Materiaalista on tehty myös puhutut videot viidellä eri kielellä. Videot on suunnattu erityisesti luku- ja kirjoitustaidottomille. Videot löytyvät Sininauhasäätiön YouTube-kanavalta.

Sininauhasäätiö

www.sininauhasaatio.fi

Taloyhtiö / asunto-osakeyhtiö Suomessa esimerkiksi kerrostalot ovat taloyhtiöitä eli asunto-osakeyhtiöitä. Ihmiset, jotka omistavat asuntoja taloyhtiössä, omistavat siis osan taloyhtiöstä. Yhtiön asioista päättää asuntojen omistajien valitsema hallitus. Hallituksen tehtävänä on huolehtia siitä, miten taloyhtiön asioita hoidetaan ja miten taloyhtiön asunnot pidetään hyvässä kunnossa. Isoista asioista, kuten talon remonteista päättää asuntojen omistajat ja taloyhtiön hallitus yhdessä. Taloyhtiön hallituksessa on asunnon omistajia sekä isännöitsijä.	**Kampuni ya nyumba inayomilikiwa na wenye nyumba** Iinchini Finlande kwa mfano nyumba za ghorofa ni makampuni ya nyumba, yaani makampuni ya nyumba yenye ukomo wa hisa (kampuni ya nyumba ya wenye nyumba). Watu walio na nyumba katika kampuni hizo wanakuwa na kipande fulani katika kampuni vilevile. Kampuni inajichaguliyaka viongozi ambao wanahusika na uendeleshaji wa mambo ya kampuni ya nyumba, na kuhakikisha nyumba ziko katika hali nzuri. Katika kundi la viongozi wa kampuni ya nyumba kuna wenye nyumba na msimamizi wa majengo (meneja).
Isännöitsijä Isännöitsijä huolehtii taloyhtiön hallinnosta. Hän on taloyhtiön hallituksen palkkaama henkilö. Hän esimerkiksi ylläpitää asukasrekisteriä, hoitaa taloyhtiön raha-asioita, ja valmistelee ehdotukset taloyhtiön remonteista. Päätökset taloyhtiön remonttien toteuttamisesta tekee aina taloyhtiön hallitus ja asukkaat.	**Msimamizi wa majengo** Msimamizi wa majengo husimamia uongozi wa kampuni ya nyumba. Ni mtu anayepewa kazi na wenye nyumba, yaani ni mtu aliyeajiriwa na wenye nyumba. Kwa mfano anaweka rejista (registre) ya wakaaji, anahusika na mambo ya pesa (makuta) ya kampuni ya nyumba na anatayarisha mapendekezo (propositions) ya kutengeneza nyumba. Kila mara maamuzi ya matengenezo hufanyiwa na kamati (komite) ya kampuni ya nyumba pamoja na wakaaji.
Huoltoyhtiö / kiinteistöhuolto Huoltoyhtiö korjaa esimerkiksi talon ja asuntojen rakenteissa olevia vikoja, sekä pitää yhteiset alueet ja tilat siistinä.	**Kampuni ya matengenezo ya majengo** Kampuni ya matengenezo ya majengo kazi yake ni kutengeneza kitu ambacho kimeharibika kwenye nyumba au jengo na inahusika na usafi wa maeneo ya umma (maeneo ya watu wote).
Vuokrataloyhtiö Vuokrataloyhtiö on yhtiö, joka omistaa taloja ja vuokraa niissä olevia asuntoja muille ihmisille. Usein kaupungeilla ja kunnilla on oma vuokrataloyhtiö.	**Kampuni ya manyumba za kupanga** Kampuni ya nyumba za kupangisha ni kampuni inayomiliki majengo na kupangisha nyumba kwa watu wengine. Mara nyingi miji na manispaa zina kampuni yao ya nyumba za kupangisha.
Yksityinen vuokrananataja Yksityinen vuokranantaja on asunnon omistaja, joka vuokraa asunnon muille ihmisille.	**Mpangishaji binafsi** Mpangishaji binafsi ni mtu anayepangisha nyumba yake mwenyewe kwa watu wengine
Vuokralainen Vuokralainen on henkilö, joka vuokraa asunnon sen omistajalta, eli vuokranantajalta.	**Mupangaji** Mupangaji ni mtu anayepangishwa nyumba na mwenye nyumba yaani mpangishaji.
Vuokrasopimus Vuokrasopimus on vuokralaisen ja vuokranantajan välinen kirjallinen sopimus. Sopimuksella vuokralainen ja vuokranantaja sopivat esimerkiksi vuokran suuruudesta ja vuokra-ajasta. Kun allekirjoitat vuokrasopimuksen, sitoudut vuokranantajan kanssa sopimuksessa sovittuihin asioihin ja lakiin, joka määrittää vuokra-asumisen säännöt.	**Mkataba / masikilizano ya upangaji wa nyumba** Masikilizano ya upangaji wa nyumba ni makubaliano ya kimaandishi kati ya mupangaji na mpangishaji. Katika masikilizano mupangaji na mpangishaji wanaelewana kwa mfano kuhusu ukubwa wa kodi ya nyumba (makuta ya nyumba) na muda wa upangaji. Unaposaini (ku signer) masikilizano ya upangaji wa nyumba unakubaliana na mupangishaji kwa yale yaliyoandikwa katika masikilizano, pamoja na sheria zinazohusiana na upangaji wa nyumba.

Asuinhuoneenvuorkalaki=AHVL AHVL on lyhenne sanasta asuinhuoneenvuokralaki. Laki ja vuokrasopimus yhdessä määräävät vuokra-asumisen säännöt. Vuokrasopimuksen irtisanomisaika on määritetty asuinhuoneenvuokralaissa eli on AHVL:n mukainen.	**Sheria ya nyumba za kupanga** AHVL ni neno la kifupi kutoka sheria ya nyumba za kupanga. Sheria inaeleza kanuni (lois) za upangaji wa nyumba. Muda wa kutoa ujumbe wa kuvunja masikilizano ya upangaji umeelezwa na sheria ya nyumba za kupanga yaani kufuatana na kanuni za AHVL.
Vuokra Vuokra on rahasumma, jonka vuokralainen maksaa vuokranantajan tilille korvauksena siitä, että saa asua asunnossa. Vuokra maksetaan yleensä kerran kuukaudessa tilisiirtona.	**Kodi / pesa (makuta) ya nyumba** Kodi ya nyumba (makuta ya nyumba) ni pesa mupangaji anayolipa kwenye akaunti ya mupangishaji, ili aruhusiwe kuishi katika nyumba. Kodi ya nyumba kwa kawaida inalipwa mara moja kwa mwezi kwenye akaunti ya mupangishaji.
Määräaikainen vuokrasopimus Määräaikainen vuokrasopimus on voimassa sen alkamispäivästä päättymispäivään asti. Kun sopimus on allekirjoitettu, ei vuokralainen tai vuokranantaja voi lopettaa sitä ennen sopimuksen päättymispäivää (joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta). Jos allekirjoitat määräaikaisen vuokrasopimuksen, maksat vuokraa sopimuksen päättymispäivään asti. Sinulla on oikeus asua asunnossa päättymispäivään asti.	**Masikilizano (contrat) ya upangaji wa nyumba kwa muda fulani** Masikilizano (contrat) ya upangaji wa nyumba ya muda fulani yanafanya kazi kuanzia tarehe ya kwanza mpaka tarehe ya mwisho. Baada ya kusaini masikilizano haya mupangaji wala mpangishaji hawezi kuyavunja kama tarehe ya mwisho haijafika (isipokuwa kuna hali isiyo ya kawaida). Ukisaini masikilizano ya upangaji wa nyumba ya muda fulani maana yake utalipa kodi ya nyumba hadi tarehe ya mwisho ya masikilizano. Unayo haki ya kukaa kwenye nyumba hiyo hadi tarehe ya mwisho ya masikilizano.
Toistaiseksi voimassa oleva vuokrasopimus Toistaiseksi voimassa olevaan vuokrasopimukseen on merkitty vain asunnon vuokrauksen alkamispäivämäärä. Jos sinulla on toistaiseksi voimassa oleva vuokrasopimus, se on voimassa, kunnes vuokranantaja tai sinä haluatte irtisanoa sopimuksen ja sopimuksen irtisanomisaika loppuu.	**Masikilizano (contrat) ya upangaji wa nyumba yasiyo na tarehe ya mwisho** Kwenye masikilizano ya upangaji wa nyumba yasiyo na tarehe ya mwisho imeandikwa tarehe ya kuanzia peke yake. Ukiwa na masikilizano ya uapangaji wa nyumba yasiyo na tarehe ya mwisho basi masikilizano hayo yataendelea kufanya kazi, mpaka pale mmoja wenu, mpangishaji ao wewe atakapoamuwa kuyavunja na hapo ndipo muda wa uvunjaji wa masikilizano unaisha.
Irtisanominen Irtisanominen tarkoittaa sitä, että lopettaa toistaiseksi voimassa olevan vuokrasopimuksen. Irtisanomisen voi tehdä joko vuokralainen tai vuokranantaja kirjallisesti.	**Uvunjaji wa masikilizano (contrat) ya upangaji wa nyumba** Uvunjaji wa masikilizano (contrat) ya upangaji wa nyumba inamaanisha kumaliza masikilizano yenu. Masikilizano hayo yanaweza kumalizwa na wewe mupangaji ao na mupangishaji kwa maandiko.
Irtisanomisaika Kun toistaiseksi voimassa oleva vuokrasopimus irtisanotaan, päättyy sopimus aina vasta tietyn ajan kuluttua irtisanomisesta. Tätä aikaa kutsutaan irtisanomisajaksi. Vuokralainen saa asua asunnossa irtisanomisajan loppuun asti. Laissa on määritelty eri irtisanomisajat vuokralaiselle ja vuokranantajalle. Vuokralaisen irtisanomisaika on yksi kalenterikuukausi. Esimerkiksi jos irtisanot vuokrasopimuksen tammikuun 15. päivä, maksat vuokraa helmikuun loppuun asti. Vuokranantajan irtisanomisaika on kolme kalenterikuukautta, jos vuokrasopimus on kestänyt alle vuoden. Jos vuokrasopimus on kestänyt yli vuoden, vuokranantajan irtisanomisaika on kuusi kalenterikuukautta.	**Muda wa kuvunja masikilizano ya upangaji wa nyumba** Masikilizano ya upangaji wa nyumba yasiyo na mwisho yanapovunjwa, humalizika baada ya muda uliopangwa kutimia. Huo muda unaitwa muda wa kuvunja masikilizano. Mupangaji anaweza kukaa ndani ya nyumba hadi mwisho wa muda huo. Katika sheria imeandikwa muda tofauti wa kuvunja mkataba wa nyumba kwa mupangaji na kwa mupangishaji. Muda wa mupangaji kwa kuvunja masikilizano ni mwezi mmoja wa kalendari. Kwa mfano ukivunja masikilizano tarehe 15 Januari (mwezi wa kwanza) maana yake utalipa kodi ya nyumba (makuta ya nyumba) hadi mwisho wa mwezi wa pili. Muda wa mpangishaji kwa kuvunja masikilizano ni myezi mitatu ya kalendari, ikiwa masikilizano yalikuwa yameishakuwa chini ya mwaka mmoja, na myezi sita ya kalendari, ikiwa yalikuwa yameishakuwa zaidi ya mwaka mmoja.

Kalenterikuukausi Kalenterikuukausi on yksi kokonainen kalenterissa mainittu kuukausi sen ensimmäisestä päivästä viimeiseen päivään. Esimerkiksi tammikuu.	**Mwezi wa kalendari** Mwezi wa kalendari ni ule mwezi ulioko kwenye kalendari toka tarehe yake ya kwanza mpaka ile ya mwisho. Kwa mufano Januari (mwezi wa kwanza).
Vuokravakuus / takuuvuokra Vuokravakuus on pantti, jonka vuokralainen maksaa vuokranantajan tilille ennen kuin muuttaa asuntoon asumaan. Vuokralainen saa takuuvuokran takaisin, kun hän muuttaa asunnosta pois. Jos vuokralainen ei ole maksanut kaikkia vuokriaan, voi vuokranantaja ottaa takuuvuokrarahasta maksamattomat vuokrat. Vuokranantaja voi myös käyttää takuuvuokraa vuokralaisen rikkomien paikkojen korjaamiseen . Tällaisissa tilanteessa vuokralainen ei saa takuuvuokrarahaa itselleen. Lain mukaan vuokravakuus voi olla enintään kolmen kuukauden vuokran suuruinen.	**Dhamana (garantie) ya kodi ya nyumba** Dhamana ya kodi ya nyumba ni amana/makuta anayoilipa mupangaji kwenye akaunti ya mpangishaji wake kabla ya kuhamia katika nyumba. Makuta hii hurudishiwa kwa mupangaji anapohama kutoka nyumba. Mpangishaji anaweza chukuwa makuta kutoka hii dhamana kama mupangaji hakulipa kodi zote (makuta yote) za nyumba. Mpangishaji anaweza kutumia makuta hii kwa kutengeneza vile ambavyo mupangaji ameharibu kwenye nyumba. Kama ni hivyo mupangaji hatarudishiwa makuta hiyo. Kisheria dhamana ya yumba haiwezi kuzidi kodi ya nyumba ya myezi mitatu.
Muuttoilmoitus Muuttoilmoitus tehdään aina kun muutetaan asumaan toiseen asuntoon. Ilmoita muutosta postille, taloon, josta muutat, ja taloon, johon muutat, sekä digi- ja väestötietovirastoon.	**Taarifa / ripoti ya kuhama** Ripoti ya kuhama inafanyiwa kila mara wakati wa kuhamia kwenye nyumba nyingine. Julisha anwani (adresse) ya nyumba ya zamani na anwani ya nyumba mpya unakohamia kwenye posta (poste) na idara ya rejista ya wakaaji na huduma za kidijitali yaani DVV.
Digi- ja väestötietovirasto Digi- ja väestötietovirasto eli DVV on Suomen valtion virasto. Sen tehtävänä on esimerkiksi pitää yllä väestörekisteriä, eli rekisteriä ihmisistä, jotka asuvat Suomessa. Väestörekisterin ylläpitäminen on tärkeää, sillä se auttaa esimerkiksi valtiota ja kuntia niiden toiminnassa. Laki määrää tarkasti, mitä tietoja virasto saa kerätä ja säilyttää, ja kenelle tietoja saa jakaa. Tee muuttoilmoitus Digi- ja väestötietovirastoon kun muutat.	**Idara ya rejista ya wakaaji na huduma za kidijitali** Idara ya rejista wa wakaaji na huduma za kidijitali, yaani DVV ni taasisi (institution) ya kiserikali ya Finlande, na kazi yake ni kwa mfano kuweka rejista ya wakaaji, yaani watu wanaoishi inchini Finlande. Rejista ya wakaaji ni muhimu kwa maana inasaidia serikali na manispaa katika kazi zao. Sheria inaeleza ni habari gani za watu serikali inaweza kuzikusanya, kuzichunga na kwa nani zinaweza kupatiwa. Towa ripoti ya kuhama kwenye idara ya rejista ya wakaaji na huduma za kidijitali wakati unapohama.
Kotikunta Suomi on jaettu useisiin kuntin, eli alueisiin, jotka päättävät itsenäisesti monista asioista. Kotikunta on se kunta, jossa asut. Laki määrää, mitä palveluita kuntien täytyy tarjota asukkailleen. Esimerkiksi koulut ja jätehuolto ovat kunnan palveluita. Kuntien toiminta maksetaan verorahoilla. Kaikki kunnassa asuvat ihmiset maksavat veroa.	**Manispaa (commune) ya makao** Nchi ya Fnlande imegawanywa katika manispaa nyingi, yaani maeneo tofauti ambazo zinaamuwa mambo yao kwa kujitegemea. Manispaa ya makao yako ni mahali pale unakoishi. Sheria inaeleza ni huduma (service) gani manispaa inapaswa kutoa kwa wakaaji wake. Kwa mfano masomo na uhusikaji wa takataka (poubelle) ni huduma zinazotolewa na manispaa. Kazi na shughuli za manispaa (commune) hulipwa kwa makuta ya ushuru inayolipwa na wakaaji wote wa manispaa.

Sähkösopimus Sähkösopimus on vuokralaisen tekemä sopimus sen sähköyhtiön kanssa, jonka hän itse valitsee. Asuntoosi ei tule sähköä, jos sinulla ei ole voimassa olevaa sähkösopimusta.	**Mkataba / masikilizano ya umeme (umeme = courant)** Mkataba wa umeme ni makubaliano yanayofanyika kati ya mupangaji na kampuni ya umeme ya chaguo lake mwenyewe. Nyumba yako haitakuwa na umeme kama huna mkataba wa umeme unaofanya kazi.
Kotivakuutus Kotivakuutus on sopimus kodin vahinkojen varalta. Kun vakuutuksen ottaja maksaa säännöllisen vakuutusmaksun vakuutusyhtiölle, voi vakuutusyhtiö korvata esimerkiksi vahingossa rikkoutuneita tavaroita. Vahingon sattuessa vakuutuksen ottaja maksaa usein tietyn summan vahingosta itse. Tätä summaa kutsutaan omavastuuksi. Vuokralainen tekee sopimuksen sen vakuutusyhtiön kanssa, jonka hän itse valitsee. Eri vakuutusyhtiöllä on erilaisia vakuutuksia. Tarkasta aina ennen sopimuksen ottamista, mitä oma vakuutuksesi korvaa. Kotivakuutus on vapaaehtoinen, mutta moni vuokranantaja ei suostu vuokraamaan asuntoa, jos vuokralaisella ei ole kotivakuutusta.	**Bima (assurance) ya nyumba** Bima ya nyumba ni masikilizano ya gharama za malipo ya uharibifu unaoweza kutokea nyumbani. Kama mtu alichukuwa bima ya nyumba na amekuwa akilipa malipo ya bima kwa mpangilio, kampuni ya bima inaweza kumlipia kwa mfano vitu vilivyoharibiwa na ajali ya nyumbani. Uharibifu unapotokea, mara nyingi mtu aliyechukuwa bima ya nyumba hulipa kiasi fulani mwenyewe. Kiasi hicho kinaitwa dhima ya kibinafsi. Mupangaji husaini masikilizano na kampuni ya bima ya chaguo lake mwenyewe. Makampuni tofauti yana aina mbalimbali za bima. Kila mara kabla ya kusaini mkataba wa bima hakikisha bima hiyo itakulipia uharibifu wa aina gani. Kuchukuwa bima ya nyumba ni hiari (volonté) ya mtu, lakini wapangishaji wengi huwa hawakubali kupangisha nyumba kwa mupangaji asiyekuwa na bima ya nyumba.
Palovaroitin Palovaroitin on laite, joka reagoi savuun piippaamalla. Kun palovaroitin piippaa, se on merkki siitä, että asunnossa tai talossa voi olla tulipalo. Jokaisessa kodissa pitää olla palovaroitin. Vuokralaisena sinun pitää itse varmistaa, että kodissasi on toimiva palovaroitin.	**Kengele ya moto / Kigundua moshi** Kengele ya moto / kigundua moshi ni kifaa kinachopiga kelele kinapogundua kuna moshi. Kengele ya moto inapolia ni dalili ya kuonyesha kwamba inawezekana kuna moto ndani ya nyumba ao jengo. Kila nyumba inapaswa kuwa na kengele ya moto. Wewe kama mupangaji lazima uhakikishe nyumba yako inayo kengele ya moto inayofanya kazi (yenye kutumika). 7
Kotirauha Kotirauha on Suomen perustuslaissa määritelty oikeus. Se tarkoittaa, että jokainen ihminen saa elää rauhassa omassa kodissaan. Esimerkiksi kukaan ei saa tulla kotiisi kysymättä sinulta lupaa. Laissa on määritelty tiettyjä poikkeuksia, jolloin esimerkiksi viranomaisella on oikeus tulla hätätilanteessa asuntoon.	**Amani ya makao** Amani ya makao ni haki inayotokana na katiba (constitution) ya Finlande. Inamaanisha kwamba kila mtu anaweza kuishi kwa amani nyumbani kwake. Kwa mfano hakuna mtu anayeruhusiwa kuingia nyumbani kwako bila ruhusa yako. Isipokuwa sheria inasema kwamba katika hali isiyokuwa ya kawaida, kwa mfano kama kuna hali ya dharura (urgence), maafisa wanaruhusiwa kuingia ndani ya nyumba.
Järjestyssäännöt Järjestyssäännöt ovat ohjeet ja neuvot kaikille talon asukkaille siitä, mitä talossa saa tehdä ja mihin aikaan. Säännöt ovat olemassa, jotta sinulla ja talon muilla asukkailla olisi hyvä ja turvallinen olo asua talossa. Ohjeet koskevat talon asukkaiden omia asuntoja sekä talon yhteisiä tiloja	**Kanuni / sheria za nyumba** Kanuni /sheria za nyumba ni maelekezo na ushauri kwa wapangaji / wakaaji wote wa jengo kuhusu ni mambo gani yanayoruhusiwa kufanyika ndani ya jengo /nyumbani na wakati gani. Sheria za nyumba ni kwa ajili ya kuhakikisha wewe na wakaaji wengine mnaishi kwa amani na usalama ndani ya jengo. Maelekezo haya yanahusu nyumba za wakaaji pamoja na maeneo ya umma ya jengo (maeneo ya watu wote).
Tavanomainen kuluminen Tavanomainen kuluminen tarkoittaa ajan myötä asunnossa syntyvää pintojen kulumista. Tavanomaista asunnon pintojen kulumista on esimerkiksi se, että tauluista tai lampuista jää jäljet seinään. Tavanomaisesta kulumisesta syntyviä jälkiä sinun ei tarvitse korvata vuokranantajalle.	**Kuchakala kwa kawaida** Maana ya kuchakala kwa kawaida ni jinsi nyumba inavyochakala siku zinavyoenda. Kuchakala kwa kawaida kwa nyumba ni kwa mfano alama za picha ao taa zikibaki ukutani (ku kibambazi). Alama zinazotokana na kuchakala kwa kawaida sio lazima umlipie mpangishaji (hauhitaji kuzitengeneza ao kuzitengenezesha).

Korvausvelvollisuus Korvausvelvollisuus tarkoittaa sitä, että vuokralaisen täytyy maksaa vuokranantajalle, jos hän on rikkonut vahingossa tai tahallaan asunnossa jotain. Jos asunnon rakenteisiin tai esimerkiksi keittiön tai kylpyhuoneen kiinteään varustukseen tapahtuu vahinko, sinun täytyy korvata se itse. Jos sinun vieraasi tai ystäväsi rikkoo asunnossa jotain, olet vuokralaisena myös siitä vastuussa.	**Jukumu la kufidia** Jukumu la kufidia inamaanisha kwamba mupangaji anapaswa kumlipa mpangishaji kama amesababisha uharibifu wowote ndani ya nyumba, kwa bahati mbaya ao kwa makusudi. Kama kuna uharibifu unaotokea kwenye jengo ao kwa mfano kwa vitu vilivyofungwa jikoni (cuisine) au bafuni (douche) unapaswa kulipa mwenyewe. Kama mgeni ao rafiki yako akiharibu vitu vyovyote ndani ya nyumba yako wewe kama mupangaji utalipa vile vile.
Muuttosiivous Muuttosiivous tarkoittaa asunnon puhdistusta ja siivousta silloin, kun muutat asunnosta pois. Muuttosiivouksessa asunto puhdistetaan tarkasti, jotta se on siisti ja puhdas seuraavalle asukkaalle. Muuttosiivouksessa pestään muun muassa uuni, uunin tausta, jääkaappi, kaapit, pyyhitään seinät ja lattiat. Asunnon tulee olla muuton jälkeen vähintään samassa kunnossa kuin silloin, kun muutit sinne asumaan.	**Kusafisha nyumba wakati wa kuhama** Kusafisha nyumba wakati wa kuhama inamaanisha usafi unaofanyika unapohama kutoka nyumba. Wakati wa kuhama nyumba inapaswa kusafishwa kwa umakini ili iwe safi kwa wakaaji watakaofuata. Sehemu za kusafisha unapohama ni kwa mfano nyuma ya jiko na jiko lenyewe, jokofu (frigo), makabati pamoja na kufuta ukuta na kukoropa chini. Baada ya kuhama inabidi nyumba iwe katika hali ileile ilivyokuwa wakati ulipohamia ndani.
Vikailmoitus Vikailmoitus tehdään talon huoltoyhtiölle ja vuokranantajalle, jos asunnossa ilmenee vikoja tai ongelmia. Vikoja, joista sinun vuokralaisena täytyy ilmoittaa, ovat muun muassa asunnon lämmitykseen, putkiin, ikkunoihin ilmanvaihtoon ja veteen liittyvät ongelmat.	**Ripoti ya kasoro ndani ya nyumba** Ripoti ya kasoro hujulishwa kwa kampuni ya usimamizi wa jengo, kama nyumba inaonekana inakuwa na kasoro au matatizo. Kasoro amabazo unapashwa kuripoti ni kwa mfano matatizo yanayohusika na upashaji wa joto, mabomba (tuyau), maji, madirisha ao matatizo yanayohusika na kuingiza hewa ndani ya nyumba.
Vesivahinko Vesivahinko voi syntyä esimerkiksi niin, että vettä valuu lattialle paljon ja se pääsee valumaan lattiapinnan alle. Vesivahinko voi myös johtua siitä, että jokin putki vuotaa tai vesihana on rikki. Vesivahinko vahingoittaa asuntoa ja voi aiheuttaa asukkaille terveysongelmia. Vesivahinkojen korjaaminen voi olla hyvin kallista. Jos kotonasi tapahtuu vesivahinko, ilmoita asiasta heti huoltoyhtiölle ja vuokranantajalle.	**Ajali ya maji** Ajali ya maji inawezatokea kwa jinsi maji mengi yanatiririka na kujaa chini. Ajali ya maji inaweza sababishwa pia na kuvuya kwa bomba (tuyau). Ajali ya maji huharibu jengo na inaweza kusababisha matatizo ya kiafya kwa wakaaji. Gharama za utengenezaji wa ajali ya maji zinawezakuwa kali kabisa. Towa ripoti kwa kampuni ya matengenezo ya nyumba na kwa mpangishaji wako ikiwa nyumbani kwako kunatokea ajali ya maji.
Valitus (isännöitsijälle) Valitus on talon asukkaan kirjallinen ilmoitus isännöitsijälle silloin, jos toinen asukas on aiheuttanut häriöitä tai rikkonut yhteisiä järjestyssääntöjä. Isännöitsijä selvittää asiaa, ja hän voi antaa huomautuksen tai varoituksen henkilölle, joka on aiheuttanut häiriötä.	**Malalamiko (kwa msimamizi wa majengo)** Malalamiko kwa msimamizi wa majengo ni baruwa ya mupangaji kwa msimamizi wa majengo kama kuna mkaaji aliyefanya vurugu ao kuvunja sheria za nyumba. Msimamizi wa majengo atafuatiliya malalamiko hayo na anaweza kutoa onyo kwa yule aliyefanya vurugu.
Varoitus Varoitus on isännöitsijän tai vuokranantajan lähettämä kirje asukkaalle silloin, jos asukas ei ole noudattanut vuokralaisen velvollisuuksia; esimerkiksi jos vuokralainen on jättänyt vuokran maksamatta tai metelöinyt yöaikaan. Jos asukas ei muuta toimintaansa, voi se johtaa vuokrasopimuksen purkamiseen.	**Onyo** Onyo ni baruwa inayotumwa na msimamizi wa majengo au mpangishaji kama mkaaji hatimize majukumu yake (responsabilités zake) kama mupangaji. Kwa mfano kama mupangaji hajalipa kodi ya nyumba au anapiga kelele wakati wa usiku. Mkaaji asipobadilika inaweza kusababisha kuvunja masikilizano ya upangaji.

Vuokrasopimuksen purkaminen Vuokrasopimuksen purkaminen tarkoittaa sitä, että vuokrasuhde päättyy välittömästi. Vuokrasopimuksen voi purkaa vuokralainen tai vuokranantaja silloin, kun vuokrasopimusta tai lakia on vakavasti rikottu. Vuokralainen voi purkaa sopimuksen esimerkiksi silloin, jos asunnosta tulee terveysongelmia tai vuokranantaja ei korjaa olennaisia puutteita asunnossa. Vuokranantaja taas voi purkaa sopimuksen ilman varoituksen antamista, jos vuokralainen ei maksa vuokria. Vuokranantaja voi purkaa myös sopimuksen esimerkiksi silloin, jos vuokralainen ei huolehdi asunnosta tai jos hän rikkoo järjestyssääntöjä esimerkiksi metelöimällä. Tälllaisessa tilanteessa vuokranantajan on annettava vuokralaiselle ensin kirjallinen varoitus..	**Kuvunja masikilizano ya upangaji** Kuvunja masikilizano ya upangaji inamaanisha, kwamba masikilizano yatasimama mara moja. Masikilizano ya upangaji yanaweza kusimamishwa kama mupangaji hakufuata masikilizano ao sheria za upangaji. Mupangaji anaweza kuvunja masikilizano ya upangaji kwa mfano kama nyumba inasababisha matatizo ya kiafya ao kama mpangishaji hatengenezi kasoro (défauts) kubwa zenyekuwa ndani ya nyumba. Mpangishaji pia anaweza kuvunja masikilizano ya upangaji bila kutowa onyo kwa mupangaji, kwa mfano ikiwa mupangaji halipi kodi ya nyumba. Pia mpangishaji anaweza kuvunja masikilizano, kama mupangaji haitunzi nyumba ao anakiuka sheria za upangaji, kwa mfano akipiga kelele. Katika hali hii ni lazima mpangishaji atume baruwa ya onyo kwa mupangaji.
Häätö Häätö tarkoittaa sitä, että asukas joutuu muuttamaan asunnosta pois pakolla. Vuokranantaja voi hakea vuokralaiselle häätöä jos vuokralaisen vuokasopimus on irtisanottu tai purettu mutta vuokralainen ei suostu lähtemään asunnosta. Häätö on lakiin pohjautuva toimenpide. Vuokranantaja voi hakea vuokralaiselleen häätöä silloin kun vuokralainen ei maksa vuokria tai jos hän rikkoo vuokrasopimuksen sääntöjä. Häädön voimaantulo vaatii aina oikeuden päätöksen, eli vuokranantajan täytyy hakea oikeudelta lupaa häätöön.	**Kufukuzwa kutoka nyumba** Kufukuzwa kutoka nyumba inamaanisha kwamba inabidi mupangaji ahame kutoka nyumba kwa nguvu. Mpangishaji anaweza kuomba mupangaji afukuzwe kutoka nyumba kwa nguvu, ikiwa masikilizano ya upangaji wa nyumba yamesimamishwa lakini mupangaji hataki kuondoka. Kufukuzwa kutoka nyumba ni hatua ya kisheria. Mpangishaji anaweza kuomba mupangaji afukuzwe kutoka nyumba ikiwa mupangaji halipi kodi ya nyumba ao anakiuka sheria za masikilizano. Uamuzi wa mahakama unahitajika ili mpangishaji aweze kumfukuza mupangaji kutoka nyumba kwa nguvu, yaani mpangishaji anahitaji kuomba ruhusa ya mahakama kumfukuza.
Sosiaaliturva Sosiaaliturva tarkoittaa järjestelmää, jonka tarkoitus on turvata Suomessa asuville ihmisille riittävä toimeenentulo ja huolenpito kaikissa elämäntilanteissa. Sosiaaliturvaan kuuluu laissa määritetyt sosiaalipalvelut ja erilaiset rahalliset tuet, eli etuudet. Sosiaaliturva rahoitetaan pääasiassa verorahoilla.	**Hifadhi ya jamii (protection sociale)** Hifadhi ya jamii ni utaratibu (système) ambao lengo (objectif) lake ni kuhakikisha watu wanaoishi inchini Finlande wana mapato na wanapata matunzo katika hali yote ya kimaisha. Katika hifadhi ya jamii pia kuna huduma za kijamii pamoja na misaada tofauti ya pesa kulingana na sheria. Pesa za hifadhi ya jamii hupatikana kwa kiasi kikubwa kutoka malipo ya ushuru.
Sosiaalipalvelut Sosiaalipalvelut ovat kunnan palveluja, joka edistävät kunnan asukkaiden hyvinvointia ja tukevat ihmisiä haastavissa elämäntilanteissa. Sosiaalipalveluista saa apua ja neuvoja esimerkiksi silloin, jos perheessä on vammainen henkilö, perheessä tapahtuu äkillinen kriisi, tai jos henkilö on juuri muuttanut Suomeen toisesta maasta.	**Huduma za kijamii (service social)** Huduma za kijamii ni huduma za manispaa za kuchangia hali njema kwa wakaaji wa manispaa na kuwasaidia watu kukabiliana (kupambana) na hali ngumu za kimaisha. Misaada na ushauri hupatikana kutoka huduma za kijamii, kwa mfano kama kuna mtu mlemavu kwenye familia, familia ikipata matatizo ghafla, ao mtu akiwa amehamia Finlande hivi karibuni kutoka nchi nyingine.
Aikuissosiaalityö Aikuissosiaalityö tukee aikuisia elämässä silloin, kun heillä on vaikeuksia. Vaikeudet voivat olla haasteita asumisessa, omien asioiden hoitamisessa tai toimeentulossa. Aikuissosiaalityö on osa sosiaalipalveluja.	**Kazi za kijamii kwa watu wakubwa** Kazi za kijamii kwa watu wakubwa zinawasaidia wanapokuwa na matatizo katika maisha yao. Matatizo yanaweza kutokea kuhusu makao, kushughulikia mambo yao ya kibinafsi ao mapato. Kazi za kijamii kwa watu wakubwa ni sehemu ya huduma (services) za kijamii.

Maahanmuuttajapalvelut Maahanmuuttajapalveluissa autetaan ja neuvotaan vasta Suomeen muuttaneita asumisessa, omien asioiden hoitamisessa ja toimentuloon liittyvissä asioissa. Maahanmuuttajapalvelut voivat olla osana sosiaalipalveluja.	**Huduma za wahamiaji** Katika huduma (services) za wahamiaji kuna kuwasaidia na kuwashauri wahamiaji ambao wamefika siku za karibuni inchini Finlande, katika mambo ya ukaaji mu nyumba, katika kuendesha mambo yao na mambo yanayohusiana na pesa. Huduma za wahamiaji zinawezakuwa sehemu ya huduma za kijamii.
Kansaneläkelaitos = Kela Kansaneläkelaitos eli Kela on Suomen valtion laitos, jonka tehtävä on huolehtia sosiaaliturvan maksamisesta Suomessa asuville heidän eri elämän tilanteissaan. Kelan hoitamaan sosiaaliturvaan kuuluu esimerkiksi erilaisia rahallisia tukia, eli etuuksia. Kelan maksamia etuuksia ovat esimerkiksi lapsilisä ja asumistuki.	**Shirika la taifa la hifadhi ya jamii (institut Finlandais de la sécurité sociale) = Kela** Shirika la taifa la hifadhi ya jamii ni taasisi (institution) ya serikali ya nchi ya Finlande. Kazi yake ni kuhusika na misaada tofauti ya kipesa ya wakaaji wa Finlande katika hali tofauti za maisha. Kela inahusika kwa mfano na misaada tofauti ya kipesa yaani mafao. Misaada inayolipwa na Kela ni kwa mfano posho ya watoto na posho ya makao (malipo ya nyumba).
Etuus Etuus on rahallinen tuki jota maksaa esimerkiksi Kela. Etuuden tarkoitus on auttaa sinua taloudellisesti. Etuuksia on erilaisia eri elämäntilanteisiin. Jokaisen etuuden myöntämiseen on eri perusteet. Etuudet jaetaan ensisijaisiin ja toissijaisiin etuuksiin.	**Mafao / musaada** Mafao ni musaada wa kipesa unaolipwa kwa mfano na Kela. Mafao ni kwa ajili ya kukusaidia kipesa. Mafao yanatofautiana kulingana na hali mbalimbali za maisha. Kila mafao yanakuwa na sababu tofauti za kutolewa kwake. Kuna mafao ya msingi (assistance de besoin primaire) na kuna mafao ya mwisho (assistance de dernier besoin).
Ensisijainen- ja viimesijainen etuus Ensisijaisella etuudella tarkoitetaan kaikkia muita etuuksia paitsi toimeentulotukea. Toimeentulotuki on viimesijainen etuus. Ennen toimeentulotuen hakemista sinun on täytynyt hakea muut etuudet, eli ensisijaiset etuudet. Jos siltikään tulosi, varasi ja saamasi ensisijaiset etuudet eivät riitä välttämättömiin jokapaiväisiin menoihin, voit hakea toimeentulotukea.	**Mafao ya msingi na mafao ya mwisho** Mafao ya msingi yanamaanisha misaada yote mingine isipokuwa posho ya matumizi ya kimsingi (posho ya kujikimu). Posho ya matumizi ya kimsingi ni mafao ya mwisho yanyoweza kupatikana. Mbele ya kuomba posho ya matumizi ya kimsingi unapashwa kuwa umeomba kwanza mafao mengine, yaani mafao ya msingi. Na kama bado mapato, makuta yako na mafao ya msingi uliyopata hayaenezi matumizi yako ya kila siku ambayo ni ya muhimu, unaweza kuomba posho ya matumizi ya kimsingi.
Vammaisetuus Vammaisetuutta maksetaan vammaiselle tai pitkäaikaisesti sairaalle henkilölle, jotta hän selviytyisi paremmin jokapäiväisessä elämässä.	**Mafao wa ulemavu** Mafao wa ulemavu ni musaada unaopewa kwa mlemavu ao mgonjwa wa muda mrefu, ili apate kuendesha vizuri maisha ya kila siku.
Takuueläke Takuueläke on etuus, jota maksetaan eläkkeen saajalle, joka ei saa mitään muuta eläkettä tai eläkkeen määrä on pieni.	**Dhamana ya pensheni (garantie de la pension)** Dhamana ya pensheni (pension) ni musaada unaopewa kwa mstaafu ambaye hapati pensheni nyingine ya ziada ao ambaye kiasi cha pensheni yake ni kidogo.
Äitiysraha Ätiysraha on etuus, jota äiti voi saada silloin, kun hän synnyttää lapsen. Maksu alkaa ennen lapsen syntymää (laskettua aikaa) ja sitä maksetaan noin 4 kuukauden ajan.	**Posho ya uzazi kwa mama** Posho ya uzazi kwa mama ni pesa anayopewa mama wakati anazaa mtoto. Pesa hii inaanzakulipwa kabla mtoto hajazaliwa (muda uliohesabiwa) kwa kipindi karibuni cha myezi minne (4).

Vanhempainraha Vanhempainraha on etuus, jota maksetaan vanhemmalle silloin, kun hän hoitaa pientä lasta kotona. Vanhempainrahaa voi saada äiti tai isä. Vanhempainrahaa voi saada noin puolen vuoden ajan.	**Posho ya wazazi** Posho ya wazazi ni pesa anayopewa mzazi wakati anamchunga mtoto mchanga nyumbani. Posho ya wazazi anawezapewa baba ao mama. Posho ya wazazi hutolewa kwa muda wa myezi sita karibuni.
Isyysraha Isyysraha on etuus, jota voidaan maksaa isälle, jotta hän voi hoitaa pientä lasta kotona. Isyysrahaa voi saada vain, jos isä asuu lapsen kanssa samassa kodissa. (Sinä aikana, kun isä saa isyysrahaa, hän voi hoitaa lasta osan ajasta yhdessä äidin kanssa ja osan ajasta yksin.)	**Posho ya uzazi kwa baba** Posho ya uzazi kwa baba ni pesa ambayo inaweza kulipwa kwa baba ili aweze kumtunza mtoto mdogo nyumbani. Posho ya uzazi kwa baba inawezakutolewa kama baba anayeishi katika nyumba moja na mtoto. (Wakati baba anapopewa posho ya uzazi anaweza kumchunga mtoto pamoja na mama ao wakati mwingine peke yake).
Kotihoidon tuki Kotihoidon tuki on etuus, jota maksetaan alle kolmevuotiaan lapsen hoitamisesta kotona.	**Posho ya malezi nyumbani** Posho ya malezi nyumbani ni pesa inayolipwa kwa ajili ya kumtunza mtoto mwenye umri wa chini ya miaka 3 nyumbani.
Elatustuki Jos vanhempi on yksinhuoltaja, eli yksin vastuussa lapsen elättämisestä, on hänellä oikeus saada rahallista tukea lapsen toiselta vanhemmalta. Jos toisella vanhemmalla ei ole varaa maksaa lapsen elättämisestä, voi yksinhuoltaja hakea rahallista tukea, eli elatustukea Kelasta.	**Mafao ya kumkimu mtoto** Mafao ya kumkimu mtoto ni musaada. Ikiwa mzazi anamlea mtoto yeye mwenyewe basi ana haki ya kupewa musaada wa kifedha kutoka kwa mzazi mwenzake asiyeishi pamoja na wao. Na ikiwa mzazi huyu hana uwezo wa kulipia matunzo ya mtoto, anayemtunza mtoto anaweza kuomba mafao ya kumkimu mtoto kutoka Kela.
Lapsilisä Lapsilisä on etuus, jota maksetaan jokaisesta Suomessa asuvasta lapsesta hänen huoltajalleen. Lapsilisä maksetaan siihen asti, kunnes lapsi täyttää 17 vuotta.	**Posho ya watoto** Posho ya watoto ni msaada unaolipwa kwa kila mtoto anayeishi Finlande kwa mlezi wake. Posho ya watoto hulipwa hadi mtoto anafikia umri wa miaka 17.
Yleinen asumistuki Yleinen asumistuki on etuus, joka on tarkoitettu vuokran maksuun. Asumistukea voit saada silloin, jos sinun tai ruokakuntasi tulot ovat pienet. Asumistuki ei koskaan ole niin suuri, että voisit maksaa sillä koko vuokran.	**Usaidizi wa kodi ya nyumba** Usaidizi wa kodi ya nyumba ni musaada wa kifedha wa kulipia nyumba. Unawezapewa usaidizi wa kodi ya nyumba ikiwa kipato chako ao cha jamaa ni kidogo. Kawaida usaidizi wa kodi ya nyumba sio mwingi yaani hautoshi kulipia kodi (pesa ya nyumba) yote.
Työmarkkinatuki Työmarkkinatuki on etuus, jota voidaan maksaa työttömälle. Usein työmarkkinatukea maksetaan, kun henkilö osallistuu koulutukseen, joka auttaa häntä pääsemään työhön. Suomeen pakolaisena tulleelle ihmisille Kela voi maksaa työmarkkinatukea, esimerkiksi silloin, kun hän osallistuu suomen kielen kurssille. Ennen kun voit hakea työmarkkinatukea Kelasta, sinun pitää ilmoittaa TE-toimistoon, eli Työ- ja elinkeinotoimistolle, että olet työtön.	**Mafao ya ukosefu wa kazi** Mafao ya ukosefu wa kazi ni musaada ambao unaweza kulipwa kwa mtu asie na kazi au ajira. Mara nyingi mafao ya ukosefu wa kazi yanalipwa wakati mtu anashiriki kwenye mafunzo / masomo ambayo yatamsaidia kupata kazi / ajira. Kela inaweza kulipa mafao ya ukosefu wa kazi kwa mkimbizi ambaye amekuja Finlande kwa mfano, wakati anashiriki kwenye masomo ya lugha ya Kifini. Kabla ya kuomba mafao ya ukosefu wa kazi kutoka Kela, lazima kuijulisha Ofisi ya kazi na ajira kuwa hauna kazi / ajira.

Ruokakunta Ruokakunta tarkoittaa yhtä henkilöä tai useampia henkilöitä, jotka asuvat samassa asunnossa. Esimerkiksi samassa asunnossa asuva perhe on yksi ruokakunta. Samassa ruokakunnassa olevien henkilöiden etuudet vaikuttavat toisiinsa. Jos asut ystäväsi kanssa samassa asunnossa ja teillä molemmilla on oma vuokrasopimus asuntoon, ette muodosta ruokakuntaa.	**Familia ya nyumba moja** Familia ya nyumba moja inamaanisha mtu mmoja ao watu wengine wanaoishi katika nyumba moja. Kwa mfano jamaa linaloishi katika nyumba moja ni familia moja. Misaada ya watu wanaoishi katika familia moja inaathiriana moja kwa nyingine. Ikiwa unaishi na rafiki yako katika nyumba moja na kila mmoja wenu ana mkataba wa nyumba kivyake hapo hamuundi familia.
TE-toimisto TE-toimisto on työ- ja elinkeinotoimisto. TE-toimistossa annetaan neuvontaa ja tarjotaan koulutusta silloin, jos olet työtön. TE-toimisto myös tutkii,voitko saada rahaa työttömyyden ajalta.Se antaa asiasta lausunnon, eli oman näkemyksen esimerkiksi Kelalle. Lausunnon perusteella Kela päättää, mitä etuutta työttämlle voi maksaa.	**Ofisi ya kazi na ajira (bureau ya TE)** Ofisi ya kazi na ajira ni ofisi inayotowa ushauri na mafunzo kwa watu wasio na kazi na ajira. Ofisi ya kazi na ajira inachunguza pia ikiwa unaweza saidiwa kifedha kwa muda ule huna kazi. Ofisi hii hutowa taarifa na maoni yake kwa mfano kwa Kela. Kwa taarifa hiyo Kela inaamuwa ni aina gani ya musaada inapaswa apewe mtu asiyekuwa na kazi.
Kulukorvaus Kulukorvaus on rahasumma, joka korvaa esimerkiksi matkakuluja. Kulukorvaus korvaa sellaisia matkakuluja, joita syntyy, kun työmarkkinatukea saava henkilö osallistuu koulutukseen.	**Fidia (récompense) ya matumizi ya ziada** Fidia ya matumizi ya ziada ni kiwango cha pesa kinachofidia kwa mfano matumizi ya usafiri. Fidia ya matumizi ya ziada hufidia matumizi ya safari itokanayo na kuwa mtu anayepewa mafao ya ukosefu wa kazi na ajira anashiriki kwenye mafunzo (masomo).
Kotoutumissuunnitelma Kotoutumissuunnitelma tehdään vasta maahan saapuneelle henkilölle. Suunnitelma tehdään TE-toimistossa, eli työ- ja elinkeinotoimistossa tai kotikunnassa. Kotoutumissuunnitelmassa sovitaan palveluista ja toimenpiteistä jotka edistävät niitä taitoja, joita sinä tarvitset suomalaisessa yhteiskunnassa. Kotoutumissuunnitelmassa voidaan sopia muun muassa osallistumisesta suomen kielen opiskeluun.	**Mpango wa kushirikishwa kijamii** Mpango wa kushirikishwa kijamii hufanyiwa kwa mtu ambaye amefika siku za karibuni inchini Finlande. Mpango hufanyika kwenye ofisi ya kazi na ajira (bureau ya TE) ao kwenye manispaa. Katika mpango wa kushirikishwa kijamii masikilizano yatafanyika kuhusu huduma na hatua zinazoweza kuhitajika ili upate ujuzi na uwezo wa kuishi vizuri katika jamii ya Finlande. Kwenye mpango wa kushirikishwa kijamii kunawezakuwa kusikilizana, pamoja na mambo mengine, kuhusu kushiriki kwenye masomo ya lugha ya Kifini.
Perustoimeentulotuki Perustoimeentulotuki on rahallinen etuus, jota Kela maksaa. Sinä voi saada sitä silloin, kun sinun tai ruokakuntasi tulot tai etuudet eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin, kuten asumiseen ja ruokaan. Perustoimeentulotuki on viimesijainen etuus. Toimeentulotukea varten tehdään aina laskelma ruokakunnan käytettävissä olevista rahoista.	**Posho ya kawaida ya matumizi ya kimsingi** Posho ya kawaida ya matumizi ya kimsingi ni musaada wa kifedha kinacholipwa na Kela. Unaweza kuupata musaada huu ikiwa kipato na misaada vyako ao vya familia havitoshi kwa mahitaji muhimu ya kila siku kama vile kodi na chakula. Posho ya kawaida ya matumizi ya kimsingi huwa ni musaada wa mwisho kabisa unaoweza kutolewa. Maamuzi ya posho ya matumizi ya kimsingi huhesabiwa kutokana na pesa familia ilizonazo kwa matumizi.
Täydentävä toimeentulotuki Täydentävä toimeentulotuki on etuus, jota voi hakea silloin, jos henkilöllä tai perheellä on pitkittynyt vaikea rahallinen tilanne. Täydentävää toimeentulotukea voi hakea joihinkin erityismeoihin, esimerkiksi pyykinpesukoneen ostoon silloin, jos talossa ei ole pyykkitupaa. Kunnan sosiaalityöntekijä arvioi, onko henkilöllä oikeus täydentävään toimeentulotukeen.	**Pesa ya matumizi ya ziada** Posho ya matumizi ya ziada ni musaada ambao unaweza kuombwa kama mtu ao familia imekuwa katika matatizo ya kifedha kwa muda mrefu. Posho ya matumizi ya ziada inaweza kuombwa kwa matumizi yasiyokuwa ya kawaida. Matumizi yasiyokuwa ya kawaida yawezakuwa kwa mfano kununuwa mashini ya kufua kama katika jengo hakuna chumba cha kufulia. Mfanyakazi wa kijamii wa manispaa anaangalia ikiwa mtu ana haki ya kupewa pesa ya matumizi ya ziada.

Ehkäisevä toimeentulotuki Ehkäisevä toimeentulotuki on etuus, jota henkilö voi hakea, kun hän on saanut päätösen perustoimeentulotuesta. Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on ehkäistä henkilön tai perheen ongelmien kasvamista. Kunnan sosiaalityöntekijä tekee arvioi, onko henkilöllä oikeus ehkäisevään toimeentulotukeen.	**Posho ya kuepusha matatizo** Posho ya kuepusha matatizo ni musaada ambao mtu anaweza kuomba, ikiwa kwenye uamuzi amekubaliwa posho ya kawaida ya matumizi ya kimsingi. Sababu za musaada wa kuepeusha matatizo ni kuzuia kuongezeka kwa matatizo ya mtu au ya familia. Mfanyakazi wa kijamii wa manispaa anaangalia ikiwa mtu ana haki ya kupatiwa musaada wa kuepusha matatizo.
Toimeentulotukilaskelma Jotta oikeus perustoimeentulotukeen voidaan selvittää, Kela tekee laskelman hakijan (ruokakunnan) tuloista ja varoista, eli säästöistä ja omaisuudesta, sekä menoista. Kun ruokakunnan kaikki tulot on listattu, vähennetään niistä kaikki laissa määritetyt pakolliset perusmenot (asuminen, päivähoito, reseptilääkkeet, jne.). Tämän jälkeen hakijalle (ruokakunnalle) pitäisi jäädä laissa määrätyn summan, eli perusosan verran rahaa. Jos hakijalle (ruokakunnalle) ei jää tätä summaa, maksaa Kela perustoimeentulotukea niin paljon, että tämä summa täyttyy. Laskelma löytyy perustoimeentulotukipäätöksestä.	**Hesabu ya posho ya matumizi ya kimsingi** Ili haki ya kupatiwa posho ya kwaida ya matumizi ya kimsingi iweze kufuatiliwa, Kela hufanya hesabu ya mapato na matumizi pamoja na mali na akiba (provision) kwa mwombaji (familia). Gharama zote za kimsingi zinazoelezwa na sheria (pesa za nyumba, malipo ya chekechea, gharama za madawa, nk) zitapunguzwa kutoka mapato ya familia yakishahesabika yote pamoja. Baada ya hayo mwombaji (familia) anapaswa kubaki na kiasi cha pesa kinachoelezwa kisheria, yaani sehemu ya msingi ya pesa. Ikiwa mwombaji (familia) hakubaki na kiasi hiki, analipwa posho ya kawaida ya matumizi ya kimsingi ili kiasi hiki cha pesa kieneye. Hesabu hupatikana kwenye maamuzi ya posho ya kawaida ya matumizi ya kimsingi.
Perusosa Perusosa on toimeentulotukilaskelmassa käytetty termi. Sillä tarkoitetaan laissa määritettyä rahasumma, joka jokaisella tulisi jäädä kuukaudessa käyttöön perusmenojen maksamisen jälkeen. Perusmenoja ovat muun muassa asumiseen liittyvät menot, lääkärimaksut, reseptilääkkeet sekä päivähoitomaksut.	**Sehemu ya msingi** Sehemu ya msingi ni neno ninalotumika katika mahesabu ya posho ya matumizi ya kimsingi. Inamaanisha kiwango kile cha pesa ambacho kisheria mtu inampasa abakiye nacho baada ya kulipa matumizi ya gharama za msingi. Matumizi ya gharama za msingi ni kwa mfano matumizi ynayohusika na makao, malipo ya daktari, pesa ya dawa na malipo ya chekechea (maternelle/jardin).
Tiliote Tiliote on dokumentti, josta selviää oman pankkitilin rahatapahtumat. Tiliotteesta näkee paljonko tilillä on rahaa, mistä raha on tilille tullut ja mihin rahaa on käytetty. Tiliotteen saat omalta pankiltasi. Jos haet toimeentulotukea, sinun täytyy toimittaa hakemuksen liitteenä tiliote.	**Ripoti ya akaunti** Ripoti / taarifa ya akaunti ni kibarua kinachoonyesha matumizi ya akaunti. Ripoti ya akaunti inaonyesha kiwango cha pesa kilichoko kwenye akaunti, pesa zilitoka wapi kuja kwenye akaunti na zimetumiwa namna gani. Taarifa hii unaipata kutoka benki yako. Unapoomba posho ya matumizi ya kimsingi lazima uambatanishe ripoti ya akaunti pamoja na ombi/fomu yako.
Maksusitoumus Maksusitoumus on dokumentti, jonka avulla henkilö voi ostaa tietyn tuotteen tai palvelun. Maksusitoumuksen käyttäjä ei itse tällöin maksa myyjälle rahaa, vaan myyjä saa rahat maksusitoumuksen antajalta. Kela voi esimerkiksi antaa maksusitoumuksen silmälasien ostoa varten. Maksusitoumus voidaan antaa myös sähköisesti esimerkiksi lääkkeisiin.	**Hati ya ahadi ya malipo** Hati ya ahadi ya malipo ni karatasi / baruwa inayoweza kutumiwa na mtu kwa kununuwa vitu ao huduma fulani. Mtumiaji wa hati ya ahadi halipi pesa kwa muuzaji (muuzishaji) bali muuzaji hupata pesa kutoka mtoaji wa hati ya malipo. Kela kwa mfano inawezapana hati ya malipo kwa ununuzi wa miwani (lunettes). Hati ya malipo inaweza kutolewa pia kielektroniki kwa ununuzi wa madawa.

Kohtuulliset asumismenot Kela on määritellyt sen, mitkä ovat sopivan suuruisia eli kohtuullisia asumismenoja henkilölle, joka saa perustoimeentulotukea. Asumismenoja ovat esimerkiksi vuokra ja vesimaksu. Kohtuullisten asumismenojen suuruuteen vaikuttaa perheen koko ja kotikunta. Jos vuokrasi on suurempi kuin Kelan määrittämät kohtuulliset asumismenot, Kela ei huomioi laskelmissaan kohtuullisen rajan ylittävää osaa vuokrastasi. Toisin sanoen, vaikka vuokrasi ylittää kohtuullisten asumismenojen rajan, saamasi etuuden määrä ei kasva.	**Matumizi ya kueleweka ya makao** Kela imeamua kiasi cha gharama ya kodi kinachofaa kwa mtu anayepewa musaada wa posho ya kawaida ya matumizi ya kimsingi (posho ya kujikimu). Gharama za makao ni kwa mfano pesa ya kulipia kodi ya nyumba na ya kulipia maji. Kiasi cha matumizi ya kueleweka ya makao kinatokana na ukubwa wa familia na manispaa yenu. Kela haitakubali katika mahesabu yao kiasi kinachozidi ile kodi ya nyumba inayokubaliwa na Kela. Kwa maneno mengine ikiwa kodi ya nyumba yako inazidi kiasi halisi kinachokubaliwa na Kela musaada unaopata hautaongezeka.
Vuokran omavastuuosuus Vuokran omavastuu on se osuus vuokrasta, jota asumistuki ei korvaa. Henkilö maksaa itse tämän osan vuokrasta vuokranantajalleen. Jos saat asumistuen lisäksi perustoimeentulotukea, voi Kela maksaa asumistuen ja perustoimeentulotuen suoraan vuokranantajan tilille, jos itse haluat niin. Mikäli asumistuki ja perustoimeentulotuki eivät yhdessä riitä koko vuokran maksamiseen, sinun täyty itse maksaa tililtäsi se summa vuokrasta, joka jää puuttumaan. Tämän summan maksamiseen voit käyttää palkkatulojasi, ja muita etuuksia, joita saat.	**Jukumu binafsi la kodi ya nyumba** Jukumu binafsi la kodi ya nyumba ni sehemu ya pesa ya nyumba ambayo isiyolipwa kutoka usaidizi wa kodi ya nyumba. Mtu mwenyewe hujilipia sehemu hii kwa mpangishaji wake. Kama pamoja na usaidizi wa kodi ya nyumba unapata posho ya kawaida ya matumizi ya kimsingi, Kela inaweza kulipa posho hizo moja kwa moja kwenye akaunti ya mpangishaji, ukitaka iwe hivyo. Endapo usaidizi wa kodi ya nyumba pamoja na posho ya kawaida ya matumizi ya kimsingi (ya kujikimu) hazitoshi kwa kulipa kodi yote ya nyumba, unapaswa kulipa kiasi kilichobaki kutoka akaunti yako. Kwa kulipa kiasi hiki unaweza kutumia mapato ya mshahara wako ao mafao / misaada mingine unayoipata.
Palkka Palkka on rahasumma, jonka työnantaja maksaa työntekijälle tehdystä työstä. Palkka maksetaan tilille ja siitä vähennetään automaattisesti verot. Jos teet työtä ja saat palkkaa, ilmoita siitä Kelaan, sillä se vaikuttaa saamiisi etuuksiin.	**Mshahara** Mshahara ni kiasi cha pesa ambacho muajiri (bosi) humlipa mfanyakazi kwa kazi aliyoifanya. Mshahara hulipwa kwenye akaunti na ushuru hukatwa moja kwa moja kutoka mshahara. Towa ripoti kwa Kela ikiwa unafanya kazi na kupokea mshahara kwani italeta mabadiliko kuhusu misaada unayopewa.
Veronpalautus Suomessa melkein kaikista tuloista vähennetään automaattisesti jokin summa verona. Joka vuosi Verohallinto laskee, oletko maksanut veroa oikean määrän. Jos olet maksanut liikaa veroa, Verohallinto palauttaa ylimääräisen veron tilillesi. Veronpalautus vaikuttaa myös etuuksiin, esimerkiksi toimeentulotukeen. Jos saat paljon veronpalautusta, se voi vähentää toimeentulotuen määrää usean/monen kuukauden ajan.	**Marejesho ya ushuru (taxe)** Inchini Finlande ushuru hukatwa moja kwa moja kutoka mapato ya kifedha karibu ya yote. Kila mwaka ofisi ya ushuru huhesabu ikiwa umelipa kiasi sahihi (kinachofaa) cha ushuru. Ikiwa umelipa zaidi, ofisi ya ushuru inakurudishia yale malipo ya ziada kwenye akaunti yako. Marejesho ya ushuru huleta mabadiliko kwa mfano katika utoaji wa musaada wa matumizi ya kimsingi. Ukirudishiwa pesa nyingi inaweza kupunguza kwa miezi kadhaa kiasi cha posho ya matumizi ya kimsingi.
Tuen takaisinperintä Tuen takaisinperintä tarkoittaa sitä, että Kela pyytää takaisin maksamiaan etuuksia silloin, kun niitä on maksettu liikaa. Takaisinperintä voi tapahtua esimerkiksi silloin, jos perheesi asumisessa, työskentelyssä tai tuloissa on tapahtunut muutoksia, joista et ole ilmoittanut Kelaan. Muutokset perheessä vaikuttavat maksettavien etuuksien määriin.	**Ufilisi wa mafao** Ufilisi wa mafao inamaanisha kwamba Kela inadai irudishiwe misaada, ikiwa imelipwa mingi kuliko. Ufilisi wa mafao unawezakutokea kwa mfano ikiwa katika ukaaji wa familia yako, katika kazi ao katika mapato kumekuwa mabadiliko, ambavyo havikujulishwa Kela. Mabadiliko katika familia yanabadilisha kiwango cha misaada inayotolewa.

Eräpäivä Eräpäivä on laskun viimeinen maksupäivä. Jos et pysty maksamaan laskua viimeistään eräpäivänä, voit yrittää sopia uudesta eräpäivästä laskun lähettäjän kanssa.	**Tarehe ya mwisho ya malipo** Tarehe ya mwisho ya malipo inamaanisha tarehe ya mwisho ya kulipa bili (facture). Unaweza kusikilizana naye anayekudai kuhusu tarehe mpya ya malipo ikiwa utashindwa kulipa bili hadi siku ya mwisho ya malipo.
Maksumuistutus / maksukehoitus Maksumuistutus tai maksukehotus on laskun perijän lähettämä kirjallinen ilmoitus laskun maksajalle siitä, ettei laskua ole maksettu eräpäivään mennessä. Voit saada useampia muistutuksia silloin, jos et ole maksanut laskua. Jokainen muistutuskirjeen lähettäminen maksaa ja näin myös laskun kokonaissumma kasvaa.	**Kumbusho la kulipa bili** Kumbusho la kulipa bili ni baruwa ya yule anayekudai kwamba hujalipa bili mbele ya tarehe ya mwisho. Unaweza kuzipata baruwa hizi nyingi ikiwa hujalipa bili. Kila kumbusho lina faini yake na hivi pesa za kulipa zinaongezeka kila kukija kumbosho.
Maksuhäiriömerkintä / luottotietomerkintä Suomessa on koko maan laajuinen rekisteri, johon kirjataan maksuhäiriömerkintöjä. Maksuhäiriömerkintä syntyy, jos et maksa laskua muistutuksista huolimatta. Maksuhäiriömerkintä voi tehdä elämästä vaikeaa, esimerkiksi asunnon tai puhelinliittymän saaminen voi olla vaikeaa.	**Kuondolewa uaminifu / ripoti ya kutokuaminika** Inchini Finlande kuna rejista ya nchi nzima kunakoandikwa ripoti za matatizo ya malipo. Ripoti ya matatizo ya malipo hutokea usipolipa bili hata baada ya kukumbushwa kulipa. Ripoti ya kutokuaminika inaweza kutatiza maisha na kuleta shida kwa mfano wakati wa kutafuta nyumba au laini ya simu ya kulipia kwa mwezi.
Maksusuunnitelma Maksusuunnitelma tehdään silloin, jos on syntynyt velkaa, eikä velkaa voi maksaa kerralla kokonaan pois. Maksusuunnitelmassa sovitaan velkaa perivän osapuolen kanssa siitä, miten velka maksetaan takaisin osissa. Jos esimerkiksi Kela on maksanut sinulle liikaa etuutta, se perii liikaa maksetut etuudet takaisin. Jos et pysty kerralla maksamaan velkaa takaisin, voit sopia takaisin maksusta Kelan kanssa eli tehdä maksusuunnitelman Kelan kanssa.	**Mpango wa malipo** Mpango wa malipo hufanyika wakati kumetokea madeni ambazo haziwezi kulipwa kwa mara moja tu. Mpango wa malipo ni makubaliano kati ya mdai na mdaiwa jinsi ya kulipa kwa nusunusu. Kwa mfano ikiwa Kela imekulipa pesa nyingi kuliko ilivyopaswa na inadai irejeshewe ziada hizo, unaweza kukubaliana na Kela kuhusu mpango wa malipo ya nusunusu.

Rahoitus:

TURVAPAIKKA-, MAAHANMUUTTO- JA KOTOUTTAMISRAHASTO
Euroopan unionin tuella

Yhteistyössä:

Kela

Diak

IOM UN MIGRATION

TÚLKA

Suomen Pakolaisapu

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Asumisneuvonta

Nurmijärvi

LOHJA Järvikaupunki

Sininauhasäätiö

www.sininauhasaatio.fi